

LBRIS

| We know
books

Liviu Rebreanu

ION

corola

CUPRINS

GLASUL PĂMÂNTULUI

Capitolul I. Începutul	11
Capitolul II. Zvârcolirea	47
Capitolul III. Iubirea	81
Capitolul IV. Noaptea	120
Capitolul V. Rușinea	173
Capitolul VI. Nunta	212

GLASUL IUBIRII

Capitolul VII. Vasile	269
Capitolul VIII. Copilul	302
Capitolul IX. Sărutarea	340
Capitolul X. Ștreangul	378
Capitolul XI. Blestemul	399
Capitolul XII. George	442
Capitolul XIII. Sfârșitul	476

BIOGRAFIE	507
-----------	-----

LBRIS

We know
books

GLASUL PĂMÂNTULUI

Capitolul I

Începutul

1

Din șoseaua ce vine de la Cârlibaba, întovărășind Someșul când în dreapta, când în stânga, până la Cluj și chiar mai departe, se desprinde un drum alb mai sus de Armadia, trece râul peste podul bătrân de lemn, acoperit cu șindrilă mucegăită, spintecă satul Jidovița și aleargă spre Bistrița, unde se pierde în cealaltă șosea națională care coboară din Bucovina prin trecătoarea Bârgăului.

Lăsând Jidovița, drumul urcă întâi anevoie până ce-și face loc printre dealurile strâmtorate, pe urmă însă înaintază vesel, neted, mai ascunzându-se printre fagii tineri ai Pădurii Domnești, mai poposind puțin la Cișmeaua Mortului, unde picură veșnic apă de izvor răcoritoare, apoi cotește brusc pe sub Râpele Dracului, ca să dea buzna în Pripasul pitit într-o scrântitură de coline.

La marginea satului te întâmpină din stânga o cruce strâmbă pe care e răstignit un Hristos cu fața spălăcită de ploii și cu o cunună de flori veștede agățată de picioare. Suflă o adiere ușoară și Hristos își tremură jalnic trupul de tinichea ruginită pe lemnul mâncat de carii și înnegrit de vremuri. Satul parcă e mort. Zăpușeala ce plutește în văzduh țese o tăcere năbușitoare. Doar în răstimpuri fâșâie alene frunzele adormite prin copaci. Un fuior de

fum albăstriu se opintește să se înalțe dintre crengile pomilor, se bălăbănește ca o matahală amețită și se prăvale peste grădinile prăfuite, învăluindu-le într-o ceață cenușie.

În mijlocul drumului picotește câinele învățătorului Zaharia Herdelea, cu ochii întredeschiși, suflând greu. O pisică albă ca laptele vine în vârful picioarelor, ferindu-se să nu-și murdărească lăbuțele prin praful uliței, zărește câinele, stă puțin pe gânduri, apoi iuțește pașii și se furișează în livada îngrădită cu nuiiele, peste drum.

Casa învățătorului este cea dintâi, tăiată adânc în coasta unei coline, încinsă cu un pridvor, cu ușa spre uliță și cu două ferestre care se uită tocmai în inima satului, cercetătoare și dojenitoare. Pe prichiciul pridvorului, în dreptul ușii, unde se spală dimineața învățătorul, iar după-amiază, când a isprăvit treburile casei, dna Herdelea, străjuiește o ulcică verzuie de lut. În ogradă, între doi meri tineri, e întinsă veșnic frânghia pe care acum atârână niște cămăși femeiești de stambă. În umbra cămășilor, în nisipul fierbinte se scaldă câteva găini, păzite de un cocoș mic cu creasta însângerată.

Drumul trece peste Pârâul Doamnei, lăsând în stânga casa lui Alexandru Pop Glanetașu. Ușa e închisă cu zăvorul; acoperișul de paie parcă e un cap de balaur; pereții văruiți de curând de-abia se văd prin spărturile gardului.

Pe urmă vine casa lui Macedon Cercetașu, pe urmă casa primarului Florea Tancu, pe urmă altele... Într-o curte mare rumegă, culcate, două vaci ungurești, iar o babă șade pe prispă, ca o scoabă, prăjindu-se la soare, nemișcată, parc-ar fi de lemn...

Căldura picură mereu din cer, îți usucă podul gurii, te sugrumă. În dreapta și în stânga casele privesc sfioase din dosul gardurilor vii, acoperindu-și fețele sub streșinile știrbite de ploi și de vite.

Un dulău lățos, cu limba spânzurată, se apropie în trap leneș, fără țintă. Din șanț, dintre buruienile cărunțite de colb, se repede un cățel murdar, cu coada în vânt. Lățosul nu-l ia în seamă, ca și când i-ar fi lene să se oprească. Numai când celălalt se încăpățânează

să-l miroase, îi arată niște colți amenințători, urmându-și însă calea cu demnitatea cuvenită. Cățelul se oprește nedumerit, se uită puțin în urma dulăului, apoi se întoarce în buruieni unde se aude îndată un ronțait căznit și flămând...

De-abia la cârciuma lui Avrum începe să se simtă că satul trăiește. Pe prisă doi țărani îngândurați oftează rar cu o sticlă de rachiu la mijloc. Din depărtare pătrund până aici sunete de viori și chiuituri...

2

Duminică. Satul e la horă. Și hora e pe Ulița din dos, la Todosia, văduva lui Maxim Oprea.

Casa văduvei vine chiar peste drum de bisericuța bătrână, pleoștită și dărăpănată. Văduvia-i sărăcie lucie. Femeia a dat din rău în mai rău. Ce agonisește un cap de bărbat într-o viață întreagă, o muiere nepricepută prăpădește într-un an de zile, și mai puțin. Când a împreunat Maxim mâinile pe piept, în ogradă erau clăi de fân, în cele două grajduri nu mai încăpeau vitele, în șură și sub șopron n-aveau loc carele. Se vedea de departe belșugul. Acum ograda-i goală bătătură, iar în grajduri rage a pustiu o închipuire de vacă stearpă și veșnic flămândă.

Hora e în toi... Locul geme de oameni... Nucii bătrâni de lângă șură țin umbră. Doar câteva pete albe de raze răzbesc printre frunze gâdilând fețele aprinse de veselie. Zăduful ațâță sângele lumii. Peste Măgura Cocorilor atărnă soarele îngălbenit de necaz că mai are o postată* bună până la asfințit.

Cei trei lăutari cântă lângă șopron să-și rupă arcușurile. Briceag, cu piciorul pe o buturugă, cu cotul stâng pe genunchi, cu

* Bucată de pământ cultivat.

obrazul culcat pe vioară, cu ochii închiși, își sfârâie degetele pe strune și cântecul saltă aprig, înfocat. Holbea e chior și are un picior mai scurt, iar la vioară numai trei coarde, dar secondează cu aceeași patimă cu care Găvan, un Țigan urât și negru ca un harap, apasă cu arcul pe strunele gordunii*. Din când în când Briceag se oprește să-și acordeze vioara. Holbea și Găvan atunci își îndoiesc meșteșugul ca să păstreze măsura. Apoi Briceag reîncepe mai aprins, strâmbându-se uneori la Holbea, alteori la Găvan, cu deosebire când schimbă melodia.

De tropotele jucătorilor se hurducă pământul. Zecile de perechi bat someșana cu atâta pasiune că potcoavele flăcăilor scapără scânteii, poalele fetelor se bolbocesc, iar colbul de pe jos se învâltorește, se așază în straturi groase pe fețele brăzdate de sudoare, luminate de oboseală și de mulțumire. Cu cât Briceag întetește cântecul, cu atât flăcăii se îndârjesc, își înfloresc jocul, trec fetele pe sub mână, le dau drumul să se învârtască singure, Țopăie pe loc ridicând tălpile, își ciocnesc zgomotos călcâiele, își plesnesc tureacii** cizmelor cu palmele nădușite... Glasurile se înecă în norul de praf ce-i îmbrățișează pe toți... Numai arar vreunul mai Țanțos începe o chiuitură, în tactul zvăpăiat al jocului, cu ochii pe dos, cu gâtul răgușit. Dar după două-trei versuri o sfârșește într-un iuit aspru, istovit. Apoi jocul urmează tăcut, din ce în ce parcă mai sălbatic. Flăcăii își încolăcesc brațele mereu mai strâns pe după mijlocul fetelor... Sâniile acestora tremură sub iile albe și ating din când în când pieptul flăcăilor, tulburându-le ochii și inima. Nu schimbă nici o vorbă. Nici nu se privesc. Doar pe buze fâlfâie zâmbete plăcute și fugare.

Învârtita ține de vreun ceas, fără întrerupere, și tinerii nu se mai satură. De două ori Briceag, cu cârcei în degete, a încercat să se

* Gordună – contrabas.

** Partea care îmbracă pulpa piciorului.

oprească și, de amândouă orile, flăcăii s-au năpustit la el urlând disperați, cu priviri amenințătoare sau rugătoare:

— Zi, țigane! Mai zi, cioară!

Toate perechile se îmbulzesc în jurul lăutarilor, se ciocnesc, se izbesc cu coatele goale. Câțiva băiețandri, îngăduiți de curând la horă, amețiți de atâta învârteală, se clatină de ici-colo, abia mai ținându-se în picioare, spre marea rușine a fetelor cu care joacă. Vreo trei perechi s-au retras în șură, mai la larg, unde însă praful se urcă până-n căpriori, des de să-l tai cu cuțitul...

La câțiva pași de pâlcul jucătorilor stau fetele care au rămas nepoftite, privind cu jind, șoptindu-și uneori cine știe ce și izbucnind în râsete silite. La urechi și în cosițe au și ele buchețele de vâzdoage* pestrițe și în mână câte un mănunchi mai mărișor pe care să-l dăruiască flăcăului cutare să-l pună în pălărie. Printre fete se mai rătăcește și câte o nevestă tânără, cu năframă de mătase în cap, gata să intre în horă dacă s-ar întâmpla să-i vină chef bărbatului ei să joace. Mai la o parte mamele și babele, grămadă, forfotesc despre necazuri și-și admiră odraslele. Copii neastâmpărați aleargă printre femei și chiar prin horă, fură florile fetelor și fac haz când victimele îi ocărăsc sau se înfurie. Câțiva mai îndrăciți se lasă pe vine aproape de jucători, uitându-se cu mare băgare de seamă la poalele fetelor, iar când poalele zboară mai tare, dezvelind picioarele goale mai sus de genunchi, se întreabă repede:

— Ai văzut?

— Văzut. Da tu?

— Și eu.

Și apoi continuă să pândească poalele până ce vreo babă indignată îi ia la goană, ceea ce nu-i oprește ca peste câtva timp să reînceapă...

* Vâzdoagă - crăiță.

Bărbații se țin mai pe departe, pe lângă casă, pe la poartă, grupuri-grupuri, vorbind de treburile obștești, aruncând numai rareori câte-o privire spre tineretul dimprejurul lăutarilor.

Primarul, cu mustăți albe răsucite tinerește, cu niște ochi albaștri mari și blajini, caută să-și păstreze demnitatea apăsând vorbele și însoțindu-le cu gesturi energice, în mijlocul câtorva bătrâni frunțași. Ștefan Hotnog, un chiabur cu burta umflată ce și-o mângâie întruna parcă ar avea junghiuri, găsește fel de fel de clenciuri primarului, numai ca să arate celorlalți că lui de nimeni nu-i pasă. Între dâșii Trifon Tătaru, mititel, cu părul gălbui și glasul subțire, se uită când la unul, când la altul, înfricoșat parcă să nu se încaiere, fiindcă amândoi îi sunt rude – cam de departe, nici vorbă. Pe de lături, ca un câine la ușa bucătăriei, trage cu urechea și Alexandru Glanetașu, dornic să se amestece în vorbă, sfiindu-se totuși să se vâre între bogătași.

Pe prispă stăpânește Simion Butunoiu, care acum vreo douăzeci de ani a fost învățător în sat, iar azi mănâncă o pensie de cinci zloți pe lună și muncește la pământ mai abitir ca un flăcău. Împrejurul lui s-au adunat Macedon Cercetașu cu straja Cosma Ciocănaș, cu Simion Lungu, cu Toader Burlacu, cu Ștefan Ilină și cu alții, ascultând cu evlavie palavrele dascălului, auzite și răsauzite. Din când în când Simion Butunoiu strănută atât de zgomotos că toate femeile se întorc înspăimântate, sau se pornește pe tusa lui obișnuită cu care de multe ori scoală noaptea tot satul din somn. Macedon așteaptă cuviincios până ce isprăvește dascălul cu tusa, apoi ia din fereastră o sticlă cu rachiu, închină foarte ceremonios, trage o dușcă zdravănă și trece băutura bătrânului care mormăie scurt „să ne ție Dumnezeu pe toți” și pune gârliciul* la gură. Sticla pe urmă umblă din mână în mână. Macedon e cam cherchelit și comandă militărește tuturor să bea:

* Gârlici – gâtul unei sticle.

— *Forverf**, Simioane! *Vaităr***, Cosma! *Vaităr, vaităr*!

A făcut oastea doisprezece ani, i-a fost dragă foc și, când e beat, ș-acuma numai în comenzi nemțești se ceartă cu nevastă-sa. Altminteri însă are o inimă de ceară și în douăzeci și opt de ani nu și-a bătut muiera niciodată; mai curând Floarea s-a întâmplat să-l muștruluiască.

Sticla ajunge la Toader Burlacu goală.

— Goală, ai? râde Macedon încântat. Goală? Halt! Haptac!***
Unde ești, căprar de zi? *Forverf*!

Un copil de vreo zece ani sare drept în picioare pe prispă și strigă râzând:

— *Hir*!****

— Nu râde la front, măgarule! se răstește Macedon. Na sticla și dă fuga la cantină la Avrum, să-ți mai dea o porție pentru mine! Înțeles, căprar?

Căprarul însă refuză ordinul, răspunzând:

— A zis jupânul că nu-ți mai dă fără bani, bade Macedoane, nici să nu mă mai trimiți, că-i degeaba...

Macedon își saltă puțin mustața, încruntă din sprâncene privind aspru la copil, apoi se așază pe prispă clătinând din cap și oftând:

— Ehei, unde-i vremea când eram eu strajameșter!***** Atunci să fi poftit jupânul să nu-mi dea, că-i arătam eu supunere...

Mai boscorodește ceva, pe urmă încetează și se uită ursuz la nevastă-sa care are bani, dar nu-i dă, și care tăifăsuiește cu alte femei fără să se sinchisească de comenzile lui...

* Vorwärts (germ.) – înainte.

** Weiter (germ.) – tot înainte.

*** Haptac – nu are sens lexical fix, este o interjecție expresivă, de tip militar folosită pentru efect stilistic.

**** Hier (germ.) – aici, prezent.

***** Șeful străjerilor / al paznicilor.

Tocmai atunci se târăște pe poartă, printre picioarele oamenilor, Savista, oloaga satului. E vară cu fata cea mai frumoasă din Pripas, cu Florica, și ceva neam cu nevasta lui Trifon Tătaru. Are picioarele încârcite din naștere, iar brațele lungi și osoase ca niște cângi anume spre a-și târî schilozenia, și o gură enormă cu buzele alburii de sub care se întind gingiile îmbălate, cu colți de dinți galbeni, rari și lungi. Trifon Tătaru o ține pe lângă casă, să-i vadă de copii. Când e vremea bună Savista șade în poartă, se ciorovăiește cu toți copiii din sat și primește pomana trecătorilor miloși... Sosește cu gălăgie mare. Gâgăie ceva cu glasul ei aspru, speriat. N-o bagă în seamă nimeni. Doar Trifon face un semn nevastei, care se apropie, repede, supărată:

— Da acasă nu puteai sta, măi femeie? Zău, parcă te mănâncă tălpile... Lași tu ograda pustie pe vremea asta... Și nici barem slugile nu-s la îndemână... Ce vrei? Ai? Spune ce vrei, Savistă?

Oloaga a făcut două ceasuri din Ulița cea mare, unde stătea Trifon, până aici. Începe să bălbăie foarte grăbită și cu importanță, însoțindu-și sforțările cu niște gesturi disperate.

— Ce face? zice Maria lui Trifon, care se silește să ghicească ce spune. S-a bătut Vasile Baci... Cu Avrum? Cu Floarea Căruntu? Ei și-apoi? Ce-ți pasă ție, femeia lui Dumnezeu? Și pentru asta ai venit tu atâta cale? Vai de mine, că ești mai rea ca copiii cei fără minte... Uite ce ți-ai făcut poalele! Și numai azi te-am primenit... Of, bată-te...

Savista bombăne ceva ce ar vrea să însemne că ei nu-i pasă de poale, și pe urmă se pornește deodată pe un râs prostesc de bucurie.

— Cum ai zis? Cine-i beat? Vasile Baci... Parcă azi s-a îmbătat întâi...

Maria o lasă rușinată și se întoarce între femei. Oloaga se târăie în mijlocul fetelor, se frământă să-și facă loc și privește apoi cu mare plăcere la horă. Are douăzeci și cinci de ani și tremură de fericire când aude lăutarii ori când vede vreo petrecere...

Savista n-are parte să se desfete multă vreme. Până să se așeze bine, până să se certe cu fetele pentru un loc mai bun, jocul încetează. Briceag, asudat și istovit, încheie învârtita cu o apăsare zdravănă de arcuș, încât îi și plesnește o strună la vioară. Ion, feciorul Glanetașului, ținând de mijloc pe Ana lui Vasile Baci, se repede la lăutari, rugându-i:

— Mai zi, mă Briceag... numai un pic, auzi? Un picuț de tot, țigane!

Alți flăcăi strigă poruncitor:

— Trage, țigane! Ce te codești? De ce te plătim, cioara dracului?

Briceag aruncă o privire disprețuitoare spre cei ce-l ocărăsc, lui Ion însă îi răspunde convingător, arătându-i vioara:

— Nu mai pot, Ionică... Zău, nu mai pot... Crede-mă! Mi-au amorțit degetele... Pe urmă și struna mi s-a rupt...

— Un pic, omule, nu-nțelegi? stăruie flăcăul.

Țiganul însă se înfurie brusc, întoarce spatele, trânteste vioara în brațele lui Holbea și începe să blesteme cătrănit:

— Fire-ar ale dracului toate ceterile din lume; plesnire-ar acolo unde-o fi cine m-a învățat să țin arcușul... Că io-i spun cu frumosul că nu pot și el mă omoară să mai zic... Dare-ar Dumnezeu să trăsnească toate jocurile cu pe cine le-a născocit...

Ion ascultă câteva clipe mirat cum înjură Briceag. Apoi deodată se aprinde ca focul și izbucnește răgușit:

— Ho, cioară, fi-ți-ar neamul de răs, ho! Și închide pliscul că te pocnesc de-ți sar măselele tocmai în curtea bisericii!

Briceag a mai pățit-o cu Ion; tace. Numai după ce flăcăul se îndepărtează bodegănind, începe iar să se necăjească cu ceilalți lăutari, pe țigănește.

Flăcăii îmbrățișează pe fete, mulțumindu-le pentru joc. Fetele se zbat în brațele lor și șoptesc cu sfială și cu plăcere:

— Mulțumim...

Ion strânge la piept pe Ana cu mai multă gingășie, dar și mai prelung.

— Dă-mi drumul, Ionică! murmură fata ușor, cu mulțumire în glas.

— Să vii, Anuță... știi tu unde! zice Ion domol.

Ana nu răspunde, privirea ei însă lucește de bucurie. Se smucește să scape din îmbrățișare, șoptind întruna moale:

— Dă-mi drumul, Ionică... zău, dă-mi drumul!

Flăcăul o trage mai aproape, cu un zâmbet aprins, o apucă cu o mână de țâțe și i le strânge ca pe două mere, încât Ana sâsâie de durere.

— Să nu cumva să nu vii! repetă Ion înfigând în ochii ei o privire poruncitoare și lacomă.

Ana fuge glonț la fete, îmbujeată, și scuturându-și poalele de praf. Apoi, potolindu-și sufletul, spune Margaretei lui Cosma Cioacănaș, o ființă ursuză, voinică, cu picioare cât donițele, cu brațe bărbătești și cu o față osoasă roșcată:

— Și Ionică... mereu... zău așa... Dar, încurcându-se, schimbă repede vorba:

— Vai de mine ce căldură... toată m-am făcut o apăraie...

Margareta nu jucase și-i era necaz pe fetele care au avut noroc. Nu răspunse nimic Anei, ci urmă să privească cu jind la ceata flăcăilor care închinau cu rachiu sau aprindeau țigări; părea îngrijorată să nu se întâmple s-o poftească la joc cineva și să nu bage de seamă...

Ion urmări din ochi pe Ana câteva clipe. Avea ceva straniu în privire, parcă nedumerire și un vicleșug neprefăcut. Tot atunci zări mai alături și pe Florica, fata vădanei lui Maxim Oprea, cu care se

ținuse până acum, puțin posomorâtă, dar mai frumoasă ca oricând. Flăcăul clipi aspru, ca și când ar fi vrut să-și alunge un gând din creieri, și strigă la un băiețel:

— Aduseși, bre?

— Adus, bade Ionică, făcu copilul cu importanță. Am dat-o lelii Zenobia, s-o ție...

Și, în vreme ce Ion se duse spre grupul unde era mamă-sa, băiețelul urmă:

— L-a făcut tare jupânul, bade, ș-a pus zece bucățele de zahăr, de zice că-i mai bun ca mierea...

Zenobia, cu sticla de rachiu în mână, se plângea Todosei, vădanei, de un afurisit de junghi care o tăia prin șale de câteva zile și nu-i mai trecea.

— Ia dă glaja* ceea, mamă! zise Ion scurt și înghiți îndată o dușcă zdravănă. Da dumneata bei oleacă?

— Lasă-mă pe mine în plata lui Dumnezeu că doar nu-s în-sărcinată, răspunse Zenobia luând totuși sticla și trăgând o gură. Aoleu, da știu că-i bun... Vezi numai, dragul mamei, să nu bei mult, că ți se urcă la cap și cine știe ce poznă te-o mai îndemna să faci... Omul la beție să-l ferească Dumnezeu...

Ion îi luă sticla și întoarse spatele fără să-i mai asculte sfaturile.

Copilul rămăsese pironit locului, cu ochii pofticioși la rachiu. Când se îndepărtă flăcăul, avu parcă o supărare. Dar îi trecu repede și, șterpelind într-o clipire un struț** de flori din mâna Margaretei, o zbughi ca săgeata, urmat de blestemele aprige ale fetei care aștepta mereu s-o cheme cineva la joc...

* Sticlă.

** Struț – buchet.

Ion trecu încet pârleazul de lângă grajd, întorcând capul spre Ana care nu-l scăpa deloc din ochi și care, peste câteva clipe, îl urmă cu pași grăbiți, roșie ca focul de rușine, închipuindu-și că toată lumea o pândește.

În dosul șurii era o livadă mărișoară, presărată cu pomi, tăiată în două de o cărare ce cobora până la Gârla Popii și se oprea chiar în spatele cârciumii lui Avrum. Fânul cosit de curând, adunat în câteva clăițe proptite cu pari, umplea văzduhul cu un miros îmbătat. Ion merse pe cărare doi-trei pași, apoi coti în stânga și se așeză sub un nuc bătrân și scorbuos, pe o rădăcină încovoiată ca un jilț. Fata sosi tremurând de emoție, dar cu o strălucire bucuroasă în ochi.

— Aci erai? murmură Ana așezându-se fără să se uite la dânsul.

— Că parcă-i mai bine aci, făcu flăcăul încet; apoi îndată ridică sticla: Să trăim, Anuță!

— Să trăiești, Ioane! răspunse ea privind neliniștită spre cărare, pe unde treceau mereu oameni, care la cârciumă, care înapoi.

— Bea și tu, Anuță, că pentru tine l-am luat și l-am făcut dulce ca gura ta!

— Despre mine poate să sece rachiul, zise fata mai potolită. Mi-e silă și când îi simt mirosul, că taica nu mai lasă să treacă nici o ziulică fără băutură și fără beție... Nu știu, zău, ce s-o mai alege de noi.

— Apoi așa bea omul la supărare, zise Ion, adăugând pe urmă cu alt glas: Bea, Anuță... Mi-a căsunat și mie așa o dată...

Ana își înmuie buzele în rachiu, se strâmbă și dădu repede sticla înapoi, tușind și râzând:

— Avai de mine... nu pot... parcă-i otravă...

— Ba-i bun, zise Ion ducând iarăși sticla la gură. Tăcură amândoi un răstimp, fără să se privească. Apoi flăcăul își trecu brațul pe după mijlocul ei și oftă:

— Hei, Anuță, mult aleanu-i în inima mea! Fața Anei, lunguiață, arsă de soare, cu o întipărire de suferințe, se posomorî.

— Ce îndur eu, să ferească Dumnezeu pe toată lumea, gemu dânsa. Că tata și-a pus în gând să mă mărite cu George a Tomii și o ține morțiș cu George. Și, Doamne, greu îți mai vine să taci și să înghiți când nu ți-i drag omul...

Ion se uită lung la buzele ei subțiri care se mișcau ușor dezvelindu-i dinții cu strungulițe, albi ca laptele, și gingiile trandafirii de deasupra. Știa dânsul că Vasile Baciuc e într-o ureche și că, de o apucă hăis, apoi hăis o ține să știe de bine că dă cu carul prin toate șanțurile. Dar tocmai aceasta îl întărâta și pe el.

Nu-i fusese dragă Ana și nici acum nu-și dădea seama bine dacă i-e dragă. Iubise pe Florica și, de câte ori o vedea sau își amintea de ea, simțea că tot o mai iubește. Purta în suflet râsul ei cald, buzele ei pline și umede, obrajii ei fragezi ca piersica, ochii ei albaștri ca cerul de primăvară. Dar Florica era mai săracă decât dânsul, iar Ana avea locuri și case și vite multe...

Îi asculta glasul plângător și-l cuprindea mila, în același timp însă se gândea la Florica. Apoi deodată tresări, o strânse la piept și, fără să rostească vreo vorbă, o sărută lung pe buze. Fata cuprinse cu brațele gâtul lui Ion, moleșită și aprinsă, și inima-i bătea atât de năvalnic, încât el o auzea.

— Noroc, noroc, Ioane! strigă un glas aspru pe cărare. Flăcăul ridică ochii furios și văzu pe Ilie Onu care, întorcându-se de la cârciumă cu o sticlă de rachiu, râdea gros și batjocoritor.

— Du-te-n... Doamne iartă-mă, bufni Ion încruntat.

Ilie Onu ajunsese la șură și se făcu nevăzut. Era frate de cruce cu George al Tomii și unde putea să-i facă rău lui Ion, îi făcea, fiindcă odată, la o nuntă, îl umpluse de sânge ca să-l împlânzească.

Ion începu să sudaie și să se cătrănească, dar întâlnind ochii căprui, înlăcrimați de fericire și de teamă ai Anei, se potoli...

Ilie aducea rachiul pentru George care se silea din răspuțeri să învețe pe Briceag un cântec nou ce-l auzise de la lăutarii din Bistrița la un chef al doctorului Filipoiu, la berăria cea mare din Armadia. Briceag, cu ochii țintă la buzele flăcăului, care fluiera melodia, țărâia nesigur cu arcușul pe strune: Holbea, credincios, încerca și el să secondeze. George se umfla, închidea puțin ochii și fluiera din ce în ce mai aprig, căci împrejurul lor se adunase un pâlă de flăcăi care-l priveau cu admirație.

— Ei, acu ai înțeles? zise George oprindu-se în mijlocul cântecului.

— Las' că l-am prins, mormăi Briceag pornind să tragă cu mai multă încredere.

— Am sosit, George, strigă Ilie întinzând sticla.

— Iute te-ai întors, vorbi celălalt bând și trecând îndată rachiul lui Ilie ca el să poată reîncepe dăscălirea lăutarilor.

— Nouă nu ne dai un păhărel, vere? se linguși Holbea, zgândărindu-l cu arcușul.

— Să vă dau, cioroilor, fire-ați ai naibii! râse George foarte mulțumit că au să vadă toți cum cinstește el pe țigani.

— Beți-o toată, zise apoi către Găvan când vru să-i înapoieze sticla.

Dar atunci sări Ilie ca un cocoș:

— Ia lăsați, bre, să mai bem și noi, că cioarele astea o să plesnească de atâta holircă*...

Urmă o ciorovăială lungă între Ilie și țiganii care nu mai voiau să renunțe la băutură și era cât pe-acți să se încingă o bătaie, deoarece Ilie, aprinzându-se, se repezea mereu cu piciorul să spargă gorduna.

* Holircă – rachiul.

Deodată toată lumea se întoarse spre uliță. Toți bărbații scoaseră pălăriile, iar cei de pe prispă se sculară în picioare... Venea preotul Belciug împreună cu doamna Maria Herdelea, soția învățătorului, cu domnișoara Laura și cu Titu. Primarul și fruntașii satului ieșiră în poartă într-o întâmpinare a domnilor.

— Petreceți, petreceți? zise preotul cu un zâmbet binevoitor.

— Apoi ce să facem, domnule părinte, răspunse primarul cu pălăria în mână. Dumnezeu de aceea a lăsat sărbătorile, să se mai veselească și prostimea.

— Negreșit, negreșit, murmură Belciug lărgindu-și zâmbetul.

— Da de ce nu poftiți și dumneavoastră să vedeți petrecerea noastră? reluă Florea Tancu cu un glas foarte blajin, punându-și pălăria în cap.

Țăranii de asemenea se acoperiră unul câte unul, în vreme ce preotul șopti câteva cuvinte doamnei Herdelea, care răspunse răspicat, dându-și capul pe spate cu mândrie:

— Da, putem privi puțin și noi... Mie chiar îmi plac petrecerile poporului...

Maria Herdelea era fată de țăran de pe la Monor, dar pentru că umblase totdeauna în straie nemțești și mai ales că s-a măritat cu un învățător, se simțea mult deasupra norodului și avea o milă cam disprețuitoare pentru tot ce e țăărănesc.

— Poftim mai aproape! făcu atunci primarul, bucurat, dând la o parte pe țăranii care se îmbulzeau: Ia faceți loc măi oameni! Dați-vă la o parte!

Vreo câțiva fruntași se grăbiră să dea ajutor primarului strigând:

— La o parte! La o parte!

Belciug intră încetinel în ogradă și se opri aproape de poartă. Babele cucernice se repeziră numaidecât să-i sărute mâna.

— Lăsați, lăsați! murmură preotul, întinzând însă dosul palmei spre sărutare cu o mulțumire ce-i înviora fața tăbăcită de slăbiciune.

Flăcăii, obosiți și cu gândul la joc, rămăseseră tot împrejurul lăutarilor. Numai George, totdeauna silitor să-și arate istețimea, se vârî printre bătrâni, îmbulzindu-se să ajungă cât mai aproape de popa și familia învățătorului. Ilie se ținea și aici după dânsul ca un câțel.

Titu Herdelea, un tânăr de vreo douăzeci și trei de ani, în haine curățele și sărăcuțe, cu o cravată albastră-azurie la gulerul înalt și țeapăn, ras de mustăți și lung cât un par, cum văzu pe George, îi întinse prietenește mâna îmbrăcată în mănuși de ață cenușie:

— Noroc, George! Nu mai jucați? Tocmai ne abăturăm și noi să vă vedem...

— Cum nu, domnișorule! Numai să se hodinească o țără țigăanii, c-au zis atâta de-a amorțit și sufletul dintr-înșii, spuse flăcăul cu glas îndulcit. Apoi, apropiindu-se mai bine, adăugă: Da dumneata nu vrei să joci cu noi, domnișorule?

Titu râse și se uită la Laura, care zâmbi încurcată.

— Eu? Nu, George. Altă dată. Acuma nu se poate.

Dar flăcăul stăruie:

— Îți dau eu o fată, domnișorule, de să te lingi pe buze. Ușoară ca pana și frumoasă ca o domnișoară... Dar trebuie să joace și domnișoara Laura...

Sora lui Titu se făcu deodată serioasă și se agăță înfricoșată de brațul mamei sale, murmurând:

— O, auzi, ce idee! Mă mir că nu vi-i...

Preotul vorbea cu primarul și cu ceilalți țărani despre mersul vremii, toți fiind înțeleși că ar fi bine să mai dea Dumnezeu o gură de ploaie, să se mai înmoaie pământul, căci altfel rămâne porumbul nesăpat de-al doilea... George însă se ținea scai de Titu și Laura,

spre marea indignare a doamnei Herdelea care n-ar fi îngăduit nici în ruptul capului ca fata ei să se amestece printre țărani.

Ca să schimbe vorba, fiindcă se mai strângeau și alți oameni să asculte stăruința flăcăului, zâmbind puțin batjocoritor, Titu se uită deodată împrejur, ca și când și-ar fi adus aminte ceva, și apoi întreabă:

— Oare Ion unde-i?

George, deși știa că, dintre toți feciorii satului, domnișorul cu Ion e mai prieten, se simți aproape jignit auzind acum întrebarea. De aceea răspunse cam în silă:

— Pe-aci trebuie să fie și dânsul...

Dar Ilie Onu, de la spate, se amestecă iute-n vorbă:

— Ba e-n grădină, sub nuc, cu Ana...

— Unde? făcu George întorcându-se brusc la el, parcă i-ar fi tras o palmă.

— Acolo, unde zic, încheie Ilie scurt, rânjind mulțumit.

George puse nasul în pământ și tăcu. Nimeni nu mai deschise gura, iar Titu, bucuros că a scăpat ușor de invitația la dans, se apropie și el de Belciug care începuse să povestească oamenilor cum i-au scos doctorii cei mari un rinichi în spitalul de la Cluj.

Vorbele lui Ilie loviseră pe George drept în suflet. Ana lui Vasile Baciuc îi era făgăduită lui de nevastă. Ea fată cu stare, el fecior de bocotan – se potriveau. Părinții lor erau înțeleși mai demult, iar Ana îi plăcea. Nu zicea că-i cine știe ce frumoasă, dar nici el nu pica. Era greoi, spătos și umeros ca un taur: umbra legănat și cu genunchii înmuiați.

Fierbea. Se gândea mereu să-și croiască drum până în grădină, s-o vadă cum șade ochi în ochi cu Ion. Dar mereu își lua seama, zicându-și că poate mai mult ar strica decât ar folosi, dacă cumva nu s-ar isca și o bătaie, căci Ion e arțăgos ca un lup nemâncat. De va ști fata că el știe, mai rău se va înrăi. Mai bine să-i lase în

pace. O lingură de istețime face uneori mai mult decât un car de putere.

Dar Ion, ce vrea Ion? De ce caută să-i învântească el capul fetei? Își aruncă ochii, fără să vrea, spre Florica vădanei lui Maxim. Stătea tot așa de pleoștită ca și dânsul. Se vedea că și ea știa și o băteau aceleași gânduri... Asta îi mai potoli supărarea. Când nu ești singur, suferința se ușurează. Oftă o dată din băierile inimii și-și trase pălăria pe ochi, zicându-și:

— De-amu am să joc numai cu Florica... Cel puțin să plesnească fierea și într-însul!

6

Lăutarii își potriveau zgomotos instrumentele pentru a da de știre tuturor, și mai ales celor răzlețiți prin grădină, că începe jocul. Flăcăii băteau nerăbdători din călcăie, scoteau câte-un chiot de veselie și-și aruncau privirile din ce în ce mai des printre fetele care așteptau cu inima strânsă să fie poftite la horă.

În clipele acelea sosi, de pe uliță, Vasile Baci, lălăind un cântec de beție, cu pălăria într-o ureche, cu ochii înroșiți și tulburați de băutură. Se clătina ușor în mers și dădea întruna din mâini parcă s-ar sfădi cu un dușman închipuit. Când zări grupul cu domnii în mijloc, se opri puțin, înțepenindu-se gânditor, apoi se duse glonț la preotul Belciug și-i zise:

— Eu, domnule părinte, spun drept, îs mare păcătos... Maaare! 'S bețiv și stricat, cum nu se mai pomenește în șapte sate, zău cruce! Așa-s eu, ce mai calea-valea! Ce-i drept nu-i păcat, așa-i, domnule părinte? Că de supărare beau dacă beau, așa-i? Și beau pentru că beau dintr-al meu...

Preotul își curmase povestirea și luase o înfățișare gravă, măsurând foarte aspru pe Vasile Baci. Țăranul însă avea acum un zâmbet bun pe buze și vorbea aplecat ca la spovedanie, parcă n-ar fi vrut să știe de nimeni și de nimic în lume:

— 'S amărât rău, domnule părinte, crede-mă! Poate că nu mă crezi? De-aceea beau și iar beau și iar! Uite-așa! Ai să zici dumneata: da de ce ești amărât, bețivule? Apoi cum să nu fiu, domnule părinte? Că o fată am și eu și nu-mi place deloc fata pe care o am. Nu-mi place, auzi? Că nu vrea să mă asculte. Și tare mă doare inima și tare-s supărat că nu vrea să se uite în gura mea. Am dreptate ori n-am, spune dumneata!

Belciug nu suferea mirosul de rachiu, căci era bolnăvicios, iar Vasile mereu îi duhnea în nas și râgâia. Purtarea țăranului îl indigna însă mai ales pentru că-i știrbea autoritatea în fața poporului. Doamna Herdelea asculta foarte serioasă, cu capul sus, cu buzele strânse punga și privea mândră la oamenii care se îmbulzeau împrejurul lor, curioși, râzând pe înfundate de Baci. Lui Titu, dimpotrivă, îi plăceau îngăimările bețivului și nu știa cum să-l zgândăre, fără să bage popa de seamă.

Belciug își înghiți mânia și căută să-l potolească cu o dojană blândă:

— Rău faci, Vasile, că nu te sfiești măcar de tineretul care te vede mereu pe două cărări. Omul de treabă nu se ține toată ziua numai să îmbogățească pe jidovi și să-și otrăvească trupul cu hâl-băriile* lor drăcești... Așa, Vasile!

Baci luă deodată o înfățișare solemnă, se dădu doi pași înapoi și răspunse cu o muștrare caraghioasă în glas:

— Vai de mine, domnule părinte? Dar cui i-am făcut vreun rău? Băut-am eu banii cuiva, ori averea cuiva? Că beau, beau... Da beau din munca și din sudoarea mea... Atunci de ce să mă năpăstuiești? Ce ți-am greșit eu duminică, spune drept!

* Băuturi alcoolice tari, de proastă calitate.

Primarul găsi cu cale să se amestece, îl luă de braț și vru să-l dea la o parte, mulcomindu-l:

— Bine, bine, măi Vasile, așa-i cum zici... Dar lasă pe dumne-alor în pace, că dumnealor au venit să vadă jocul, nu să audă prostiile tale...

Apoi, întorcându-se spre flăcăi, strigă poruncitor:

— Da voi ce faceți, măi feciori? Jucați ori nu jucați?

Atunci însă Vasile Baci zări pe George, care stătea posomorât, ca un copac cu măduva uscată, și îndată îl apucă de mână și-l târî în fața preotului:

— Uite-l, domnule părinte! Îl vezi? Țsta-i ginerele meu care mi-i drag! Cu dânsul ai să-mi cununi dumneata fata, măcar de-aș ști că are să crape inima dintr-însa!

— Bine, bade Vasile, lasă că... făcu George rușinat, râzând silit.

Omul se încăpățâna însă din ce în ce și începu să răcnească:

— Nu vreau să te las, ai înțeles? Mie-mi trebuie ginere cumsecade, nu fleandură... Io-ți dau fata, iar tu să ai bici, să-i scoți din cap gărgăunii! Eu nu vreau să știu de alde calici țanțoși care umblă să-i împuieze capul. Eu nu vreau și nu vreau, și dacă nu vreau, îi pun gâtul pe tăietor și numai una-i trag cu barda, măcar să știu că mă duc pe urmă la spânzurătoare. Așa-i, măi George?

— Așa, așa, murmură flăcăul, vrând să-l astâmpere.

Vasile se uită împrejur triumfător și scuipă ascutit tocmai între picioarele primarului. Apoi, ca și când și-ar fi adus aminte de ceva, porni spre grupul fetelor, trăgând pe George după dânsul și strigând în gura mare:

— Anuțo! Anuțo! Unde ești tu, fata tatii?

George roși, parcă l-ar fi băgat într-un cuptor încins. O mânie amestecată cu rușine îi cuprinse sufletul. Și deodată îi zise încet, să nu-l audă și alți oameni:

— Las-o pe Anuța, că-i cu Ion a Glanetașului în grădină, sub nuc...

Baciu tresări înțepat. Scoase un țipăt scurt și se îndreptă cu pași mari spre colțul șurii, unde tocmai se ivea Ana, tremurând de spaimă, căci îi auzise glasul. Țăranul o văzu, se opri în mijlocul ogrăzii, unde ajunsese, își rășchiră picioarele, își trânti mâinile în șolduri și își împinse burta în afară, privind săgetător pe Ana. Stătu așa câteva clipe, apoi izbucni:

— Bine, Anuțo, așa ne-a fost vorba?

Și se repezi spre ea cu pumnul ridicat, gata s-o izbească.

O femeie țipă disperată:

— Tulai! Săriți c-o omoară!

Până să ajungă însă la fată, Vasile zări pe Ion, sosind tot de după șură, și numaidecât uită pe Ana și se întoarce amenințător spre flăcău. Văzându-l cum vine drept la el, Ion avu o tresărire ușoară, dar își urmă calea, liniștit, ca și când n-ar înțelege nimic, cu o privire nepăsătoare către Baciu.

— Ce ți-am spus eu ție, sărăntocule, ai? urlă, apropiindu-se mereu, Vasile Baciu, pe care liniștea lui Ion îl întărâta mai rău.

Flăcăul primi ocară ca o lovitură de cuțit. O scăpărare furioasă îi țâșni din ochii negri, lucitori ca două mărgelă vii. Răspunse cu o voce puțin tremurătoare, dar batjocoritoare:

— Ce-s eu, sluga dumitale, să-mi poruncești?

— Am să-ți poruncesc, tâlharule, și dacă nu asculți de vorbă, am să te umplu de sânge! răcni țăranul aprins de mânie până în măduva oaselor, aruncându-se la el.

Acum Ion se opri, încleștă pumnii și strigă înăbușit, parcă ar fi căutat să se stăpânească:

— Să nu dai, bade Vasile, că... Să nu dai! Să nu dai!

Câțiva bărbați și flăcăi se zvârliră la Vasile, ostoindu-l. Ion stătea neclintit, ca un lemn, doar inima îi sfărâma coastele ca un

ciocan înfierbântat. Dintr-întâi se gândise să-l lase în plata Domnului, că-i beat și e tatăl Anuței... Dar când l-a suduit și s-a apropiat să-l lovească și-a pierdut cumpătul. Îi clocotea tot sângele și parcă aștepta înadins să-l atingă barem cu un deget, ca să-l poată apoi sfărteca în bucățele, mai ales că la spatele lui văzuse pe George care privea disprețuitor și mulțumit.

Baciu se zvârcolea în brațele oamenilor, răcnind neîncetat:

— Lăsați-mă! Lăsați-mă să-i scot blohotăile! Trebuie să-i beau sângele, altminteri plesnesc! Lăsați-mă!

Țăranii însă îl duseră, aproape pe sus, până la poartă, în vreme ce el nu mai contenea și se smucea din răspuțeri:

— Ce are hoțul cu fata mea? Ce are? Uuu! Lasă-mă, Nistore! Tfff!

Ion schimba fețe-fețe. Genunchii îi tremurau, iar în cerul gurii simțea o uscăciune parcă i s-ar fi aprins sufletul. Fiece vorbă îl împungea drept în inimă, cu deosebire fiindcă auzea tot satul. Mereu îi fulgera să se repeadă și cu un pumn zdravăn să-i înăbușe în gât ocările. Deodată cu gândul acesta însă îi răsărea în minte și Anuța, oprindu-l pe loc. Se uită după ea, dar în învălmășeală fata o ștersese acasă plângând. Femeile și fetele se împrăștiară care încotro, ca un cârd de galițe speriate de uliu, și priveau din uliță și de prin ogrăzile vecine, așteptând în fiecare minut să înceapă bătaia. Profitând de încăierare, preotul plecă, spunând scandalizat doamnei Herdelea:

— Asemenea destrăbălați trebuiesc dați pe mâna jandarmilor să le înmoaie ciolanele. Numai așa s-ar face oameni de omenie... Păcat că Ion nu l-a scuturat puțin... Ar fi meritat...

Învățătoarea clătină din cap în culmea indignării, își ridică ușor rochia, să nu măture praful uliței, și porni repede împreună cu Belciug și cu Laura. Titu rămase mai în urmă. Îi părea rău că nu poate vedea cum se isprăvește cearta și, mergând, întorcea mereu capul.

Hora se sparse. Țiganiile se retrăseseră înspăimântați în șură. Găvan își rezemase gorduna într-un colț, hotărât s-o apere cu orice preț, să nu i-o spargă bătașii. Flăcăii se adunară împrejurul lui Ion, ațâțându-l:

— Ce te-ai lăsat, Ionică, să te ocărăască? Trebuia să-i tragi măcar vreo două scatoalce, să te pomenească!

Alții, câțiva prieteni de-ai lui George, stăteau mai deoparte rânjind. Mai târzior veni între ei și George, urmat de Ilie Onu, care nu-l slăbea, ca o umbră credincioasă.

— Uite cum se strică toată veselia din pricina...! zise George, supărat puțin, cu o privire spre feciorul Glanetașului.

Ion însă nu vedea, nu auzea. Rușinea îl ținuse locului. Se uita mereu după grămada de oameni între care se zbătea Vasile Baci, mereu muncit de pornirea de a-l zdrobi. George mai schimbă câteva cuvinte cu tovarășii lui, apoi strigă lăutarului cu glas mândru:

— Hai, țigane, la Avrum! Ce mai stăm aci de pomană? Glasul acesta zbârnâi ca o trâmbiță în urechile lui Ion.

Din doi pași fu lângă Briceag și-i porunci scurt:

— Hai!

Țiganul stătea încurcat, uitându-se când la unul, când la altul, neștiind pe care să-l asculte.

— Apoi stai, Ioane – făcu George, tot trufaș – că eu l-am arvunit!

Ion, parcă nici nu l-ar fi auzit, repetă mai aspru:

— Hai!

În ochii lui ardea atâta mânie că Briceag strânse din umeri spre George, puse vioara la obraz și începu îndată un cântec de veselie. Prietenii lui Ion porniră să chiuie și să pocnească din degete, în semn de izbândă, apoi să tropăie de răsuna bătașura. Ion o luă înainte spre poartă, iar ceilalți după el, fluierând și chiuind. Lăutarii îi urmară cântând; Găvan, cu gorduna agățată de-a umăr, sufla greu

ca un găscan îndopat. În uliță ceata poposi o clipă, tropăind furtunos pe loc spre marea admirație a fetelor care se uitau din porțile ogrăzilor. Pe urmă porniră cu toții în stânga, chiuind în tactul cântecului, întovărășiți de o droaie de copii...

George rămase cu ai lui lângă șură, furios, dar neîndrăznind să se împotrivească. Îi era necaz mai cu seamă că el dăduse arvună ȝiganilor și tot el avea să le plătească restul până la patru zloți. Adevărat că banii îi strângea de la flăcăi, câte douăzeci de creițari de căciulă, dar până să-i adune trebuia să se sfădească cu mai toți și să-și bată capul, căci Briceag nu mai vrea să aștepte, de când a pățit-o o dată de-a rămas neplătit. Însărcinarea aceasta îi plăcea, nici vorbă, fiindcă i se părea că-l înalță deasupra tuturor. Acum însă, văzând că flăcăii țin totuși partea lui Ion, se simțea umilit, mai ales că aceasta venea după ce aflase că Ion umbla serios după Ana... Se uitase cu jind cum au plecat toți cu lăutarii și avusese o clipă gândul să se amestece și el între ei și să se arate că nu-i supărat. Dar își dăduse seama că s-ar coborî prea mult în ochii tovarășilor lui. Drept răzbunare și mângâiere, după ce ceilalți cotiră spre Ulița cea mare, zise zâmbind:

— Eu nu mai dau ȝiganilor nici un creițar. Să le dea Ion, că Glanetașu are destui.

Flăcăii însă nu pricepură batjocura lui. Erau plouați c-au rămas bătuți și fără lăutari. Ilie Onu rupse tăcerea:

— Noi ce mai păzim aci? S-a înserat, toată lumea a plecat... Hai și noi la crâșmă!

Nu mai zise nimeni nimic. Se cărăbăniră încet, prin grădină, peste Gârla Popii, să ajungă cel puțin mai curând la Avrum...

Todosia, în pragul tinzii, așteptă până ce rămase ograda goală și apoi se închină, murmurând:

— Mulțumescu-ți ție, Doamne, că nu i-ai încăierat, că mai dădeam și de poznă cu jandarmii!

Lângă prispă, aproape de poartă, Savista Oloaga ședea ghemuită, speriată moartă de răcnetele oamenilor, ferindu-se să nu fie călcată în picioare. Todosia nici n-o zări până când merse să închiadă poarta.

— Da tu n-ai plecat, Savistă? Bine că nu te-au strivit... Acum du-te și tu, draga lelii, du-te, că ai o postată bună până acasă și uite-acușica se înnoptează...

Savista nici nu mai sufla de groază. Își suflecă poalele, își prinse-n brâu zadiile* și se târî cât putu mai repede până-n uliță și apoi o apucă mai încetișor pe marginea șanțului spre casă.

7

Cârciuma nu era mai răsărită ca alte case din sat, doar că avea acoperișul de țigla și spre uliță, în două ferestruici, apărute cu rețea de sârmă, sticle de băuturi colorate, borcanele de bomboane pestrițe și diferite mărfuri căutate de țărani. Odaia din față era mai mare, podită și mobilată numai cu câteva mese lungi și de două ori atâtea bănci de brad, pe care slujnica le freca cu nisip și le spăla în fiecare vineri de se făceau albe ca varul pentru duminicile când sătenii veneau să-și înece necazurile în băutură. Într-un colț, lângă tezgheaua adăpostită într-o cușcă de leături, Avrum împreună cu fiul său Aizic se învăteau îngrijorați printre șiragurile de sticle și în jurul unui butoi uriaș de rachiu. Din când în când Aizic se cobora, cu lumânarea aprinsă, în pivnița de sub cușcă, unde se odihneau alte butoaie și damigene cu rachiu, și chiar cu vin și cu bere pentru fețele spălate care, dacă aveau poftă să petreacă, se retrăgeau în fund, în odaia cârciumarului, spre a fi mai feriți de ochii norodului...

* Zadie – catrință, fotă.

Îndată ce s-a stricat hora, bărbații au început să se îndrepte, mai singuratici, mai în grupuri, spre Avrum. Când sosi George cu prietenii lui, prispa gema de oameni care dezbatteau întâmplarea de la joc, unii luând partea lui Baci, alții lui Ion. Flăcări intrară de-a dreptul în crâșmă. Mesele și băncile erau oprite înadins pentru dâșii, ca să poată petrece mai în tihnă. Se așezară tăcuți. Se simțeau înfrânți.

Avrum ieși repede din cușcă, cu două sticle de rachiu pe care le puse pe masă, în fața lui George, întrebând:

— Cine plătește?

— Lasă că plătim noi, jupâne! răspunse Ilie Onu întinzând mâna după o sticlă.

— Dacă-i vorba să scot banii de la tine, apoi slabă nădejde, zise cârciumarul uitându-se pe rând la toți, ca și când ar fi vrut să le citească pe față ce au în pungă. Pe obrazul tău nu dau eu nici o dușcă de apă chioară... Ei, cine plătește? Vreau să știu. Ori duc rachiu și-l torn înapoi în butoi...

George scormoni din buzunarul laibărului o pungă soioasă și numără gologanii cuveniți fără să deschidă gura. Avrum îi strânse cu băgare de seamă și plecă spre cușcă zornăindu-i în pumni. Ilie însă nu se putu răbda să nu-i strige mândru, parcă el ar fi cheltuit:

— Ai văzut, jupâne? Altă dată apoi să nu mai cârțești!

Un flăcău, aprins brusc de mirosul băuturii, izbi cu pumnul în masă și începu să chiuie de dărdăiau geamurile. Ceilalți se dezamorțiră ca și când le-ar fi turnat în suflet o undă de bucurie. În câteva clipe toată cârciuma se încinse de strigătele lor năstrușnice.

Când chiuiau mai cu foc, se auziră pe uliță alte chiote de veselie, mai furtunoase și mai sălbatice. Un răstimp cele două grupuri părea că s-au luat la întrecere care să se înăbușe. Cei de-afară însă cu cât se apropiau, cu atât vuiau mai cuprinzător. Iar când năpădiră în crâșmă amuțiră de tot pe oamenii lui George. De altfel,

în curând conteniră și noii sosiți împreună cu lăutarii, osteniți de efortări, chiotele prefăcându-se într-un zgomot asurzitor de chemări răgușite, de porunci mânioase, de țipete nerăbdătoare, din care numai uneori se înțelegea mai lămurit:

— Jupâne, o cupă, da dulce!

— Hai mai iute, Avrume!...

— Unde te ascunzi, tărtane, fi-ți-ar neamul de ocară!

Feciorii nu mai încăpeau pe bănci. Țigani se îndesară la masa lui Ion, afară de Găvan care trebui să stea în picioare, în colț, lângă gordună. O sumedenie de sticle și pahare răsări pe mese. Mirosul de rachiu se frământa cu fumul greu de tutun și cu zăpușeala acră de sudori. Toată lumea vorbea de-a valma, închinând, strigând, lălăind. Toate gurile înjurau de Dumnezeu, de soare și de lună pe lăutari sau pe Avrum, sau pe Dumnezeu însuși.

Între timp se înnoptase și odaia nu mai era luminată decât de o lampă funinginită, spânzurată de o grindă din tavan. În lumina galbenă-bolnavă și tremurătoare oamenii păreau mai beți de cum erau aieva, ochii luceau mai sălbatic, iar brațele goale, ciolănoase, cu mușchii umflați ca niște șerpi flămânzi, se ridicau mereu peste capetele tulburate, amenințând ori prevestind o primejdie. Glasurile se îngroșau și răgușeau din ce în ce, vorbele deveneau mai grosolane și sudălmile mai mânioase. Fețele asudate clipeau care roșii-pară, care galbene-verzui, iar din gălăgia amețitoare se înălțau, stăpânitoare, râsete zvăpăiate, câte un râgăit larg, urlete prelungi...

Simion Lungu, beat leucă, rezemat de un colț de masă, își înjura nevasta care stătea lângă el, în picioare, cu un copilăș la țăță. Femeia îl trăgea întruna de mânecă, zicându-i cu glas monoton, fără să se sinchisească de ocările lui:

— Hai, Simioane, hai zău acasă, că mâine trebuie să te scoli cu noaptea-n cap să te duci după lemne, că nu mai am nici cu ce ațâța focul... Hai, hai, zău!

Simion se plângea comesenilor care nu-l ascultau, înjura, bea, până ce în cele din urmă femeia își făcu loc alături de dânsul, astupând gura copilului cu sfârcul pieptului, râzând și trăgând zadarnic cu ochiul spre un flăcău pe care băutura îl posomorâse.

Toți flăcăii închinau, pe rând, cu lăutarii care cântau din ce în ce mai cu suflet doine de beție, tărăgănite și lăbărțate ca niște femei dezmățate. Briceag se amețise bine de băutură, dar arcușul lui trăgea parcă mai frumos, pe când Holbea, mai trăsnit, secula atât de fals că lui însuși îi era rușine. Numai Găvan rămăsese treaz, întâi ca să-și poată păzi gorduna, apoi fiindcă era un bețiv fără pereche, în stare să sugă o vadră de spirt fără măcar să clipească.

Ion se simțea atât de amărât că nici rachiul nu-i ticnea. Rușinea ce i-o făcuse Vasile Baciul i se așezase pe inimă ca o piatră de moară. Se silea să nu se mai gândească la ce-a pățit și totuși mintea îi era otrăvită numai de ocară. O dorință grozavă îl cuprindea din ce în ce mai stăruitor în mrejele ei: să lovească, să spargă, să se descarce ca să se răcorească. Se uita în răstimpuri cu coada ochiului spre cealaltă masă, unde George, înviorat, închina mereu și dăndăneă*, cu glasul gros și neplăcut, un cântec domnesc, cu ochii fulgerători, cu o trufie provocatoare pe față. Privindu-l așa, hoțeste, Ion simți deodată ca și când i-ar cădea o pânză de pe ochi. Își aminti că Ilie Onu l-a văzut în grădină, îmbrățișându-se cu Ana. Acum Ilie ședea lângă George. Ilie trebuie să-i fi dat de veste, iar George a asmuțit pe Baciul. Și, fiindcă nu s-a putut răfui cu Baciul, i se înfipse în creier gândul că trebuie să se răfuiască cu George. Îndată ce-i veni hotărârea aceasta, începu să-l chinuiască. Se frământa și suferea pentru că nu știa cum să înceapă.

Atunci pică în cârciumă Titu Herdelea. Intrarea lui curmă o clipă gălăgia.

— Bună seara! rosti Titu puțin încurcat, căci toate privirile se întorseseră spre dânsul.

* A dăndăni – a se legăna.

— Bună seara! răsună aproape în cor răspunsul tuturor, după care zgomotul își relua stăpânirea mai avan ca înainte.

Titu venise mai ales împins de curiozitate. Avea o presimțire că cearta de la horă nu va rămâne fără urmă și nu s-a putut stăpâni să nu treacă pe la Avrum, să vadă ce se mai petrece? La cină familia Herdelea dezbătuse amănunțit întâmplarea și cu toții căzuseră de partea lui Ion, și pentru că li-era vecin, și pentru că feciorul Glanetașului era mai deștept decât toți flăcăii din Pripas. Discuția o încheiase Titu, declarând grav:

— Bine-ar face să-i tragă o sfântă de bătaie!

Dar n-a spus cui să-i tragă și nimeni din casă nu l-a mai întrebat, căci se făcuse târziu și pe toți îi cuprinsese somnul, iar învățătorul chiar adormise îmbrăcat în timpul convorbirii. După ce s-a culcat toată familia, Titu s-a așezat să lucreze, pentru tatăl său, la niște registre de înscriere. A lucrat ce-a lucrat, pe urmă nu și-a mai putut opri nerăbdarea. Și, cum tutunul îi era pe isprăvite, și-a luat pălăria și s-a dus glonț la cârciumă.

Dădu mâna cu Avrum, cum obișnuia totdeauna când lua ceva pe datorie, ceru un tutun, îi spuse să-l treacă la cont și apoi, ca să mai poată zăbovi, vorbi cine știe ce cu ovreiul, trăgând cu ochiul spre mesele flăcăilor. Îl rodea să întrebe ce s-a mai întâmplat, dar se sfia. Ce-ar zice oamenii să afle că el se interesează de hârjonelile prașcăilor*? În sfârșit porni mângâindu-se cu gândul că nu se poate să fi fost nici o încăierare de seamă, altfel n-ar fi toți împreună.

Trecând pe lângă masa lui Ion, zâmbi prietenește. Flăcăul se sculă în picioare și-i zise respectuos, întinzându-i un pahar de rachiu:

— Fă bine, domnișorule, și închină cu noi un păhăruț!

Titu se codi puțin, mai mult de ochii lumii, căci prilejul i se păru bun să afle câte ceva. Așteptă deci să stăruiască și ceilalți, și

* Prașcău – om de nimic, ticălos.

atunci luă paharul și-l ridică în sus în semn că vrea să închine. Ion strigă deodată poruncitor să se facă tăcere, și toate glasurile se stinseră într-o clipire. Domnișorul însă acum se zăpăci, nefiind meșter în hiritisirile* lungi și ceremonioase care plac țăranilor.

— Să trăiești, Ioane! Să trăiți cu toții și... noroc! zise dânsul, după o pauză, cu vocea răgușită ușor de emoție.

Bău și dădu înapoi paharul, abia stăpânindu-și un fior de greață. Ion îi răspunse cu o închinare foarte iscusită, dar acoperită de gălăgia care reîncepuse. Titu îi întinse mâna:

— Noapte bună, Ionică, și mulțumesc!

— Mulțumim noi de cinste, domnișorule! făcu flăcăul petrecându-l până afară.

În fața cârciumii, pe prispă și în uliță, pâlcuri-pâlcuri de oameni închinău, povesteau sau se sfădeau. Fete mai curioase și copii mai neostoii căscau gura pe la ferestrele dinspre grădină, lipindu-și nasul de geamuri. Macedon Cercetașu, mort de beat, comanda mi-litărește, tolănit în marginea șanțului, de vuia satul.

— Ai văzut ce mi-a făcut badea Vasile, domnișorule? zise Ion încetinel, să nu-l audă și alții.

— Da, și-ți spun drept, m-am mirat cum ai putut sta așa, cu mâinile în sân, răspunse Titu clătinând din cap.

— Ce puteam face, domnișorule? șopti Ion scrâșnind dinții. Dacă-l plesneam, poate-l omoram și înfundam temnițele... Ș-apoi, vezi dumneata, nu-i de vină cine face, ci de vină-i cine-l pune să facă!

Titu se apropie să nu piardă cumva vreo șoptă. Iar fiindcă Ion tăcu, îl scormoni:

— Zău, mă? Adică tu crezi că l-a pus cineva?

— L-a pus, pot să jur pe sfânta cruce... Dumneata nu știi că vrea să dea pe Ana după George a lui Toma Bulbuc.

* Felicitări.

— Aa? După George?

— Vezi bine c-așa. Doar mereu o spune în gura mare, s-audă toți câinii... Apoi amu vezi și dumneata cine-i de vină...

Titu, ca să-l întărate, îl mulcomi:

— Bine, dar poate că George nu l-o fi îndemnat să...

Ion, cătrănit, îl întrerupse:

— Vai de mine, domnișorule, cum poți grăi așa? Că doar eu știu bine că George nu mă suferă ca sarea-n ochi... Nu știi dumneata cum umblă dânsul după Ana, și încă de când? Anuța nu-l vrea, că nu-i place, ș-apoi el cată să se răzbune pe mine...

Titu tăcu un răstimp, se gândi și pe urmă vorbi rar:

— Rău, foarte rău că George umblă cu d-astea...

— Crezi dumneata că mă las eu astă-seară până nu-l muștruluiesc? Poate numai de m-ar trăsni Dumnezeu din senin... Altminteri în cearșaf o să-l ducă de-aci...

Glasul flăcăului se sugrumase de furie. Titu se înspăimântă și-i zise foarte încet și sincer:

— Astâmpără-te, Ioane, să nu dai de vreo poză!

— Să știu că zece ani nu scap din temniță și tot nu mă las până nu-i văd sângele! murmură Ion, aprins ca un balaur, înclăștând pumnii și cutremurându-se...

8

Titu știa acum sigur că va fi scandal mare și nici nu se mai duse acasă. Trebuia să vadă bătaia, să aibă ce povesti mâine familiei și poate chiar prietenilor din Armadia. Merse deci încet, plimbându-se, până la gura Uliței din dos, se întoarse iar înapoi, trecu prin fața cârciumii până spre casa lui Simion Butunoi, nevrând să se

depărteze prea mult ca să poată sosi grabnic la fața locului când va începe încăierarea.

Făcu plimbarea aceasta de zece ori, de douăzeci de ori, și tot degeaba... Ion, oricât era de hotărât, nu îndrăznea să se agațe tam-nisam de oameni. Îi trebuia o pricină cât de mică, și n-o găsea, căci George petrecea între tovarășii săi și nici nu se uita spre masa lui, parc-ar fi bănuiră că-i caută gâlceavă.

Buba se sparse de-abia pe-aproape de miezul nopții. Lăutarii, vrând să plece, căci erau tocmai din Lușca și aveau de mers vreo două ceasuri, se sculară cerând plata de la George, care parcă tocmai așteptase clipa aceasta ca să se răzbune. Se răsti la Briceag cu pumnii:

— Ce, mă, cioară, mie-mi ceri bani? Mie mi-ai zis?

— Nu m-ai tocmit tu? se zborși țiganul presimțind că va rămâne neplătit.

— Plătească-ți cui i-ai zis și are bani, că eu nu plătesc!

— Apoi n-ai strâns tu banii de la feciori?

— N-am strâns, încheie George mândru și batjocoritor, punând sticla la gură și trăgând o dușcă zdravănă.

În răstimp Ion se sculară și se apropiase de masa lui George.

— Plătește! sâsâi dânsul încurcat.

— Eu, mă! Eu? strigă celălalt sărind în picioare, încurajat de liniștea lui Ion pe care o lua drept slăbiciune.

— Tu!

— Da crezi tu că io-s cârpa voastră, mă? răcni George tot mai dârz și amenințător. Și încă mai sare la mine! Și încă cine?

Nu mai putu urma, căci Ion îl izbi cu amândoi pumnii, peste masă, drept în obraji. În cealaltă clipă se repezi și George, dar Ion îl lovi a doua oară mai țeapăn... Pe urmă se încăierară. George mușea ca un taur și-l apucă de cheotoarea cămășii, sucind-o așa încât

vinele lui Ion se umflau, iar fața i se roșea din ce în ce mai tare. Cu toate acestea Ion îl lovea aprig când în cap, când în burtă, încât pumnii i se umplură de sângele ce curgea șiroi din nasul lui George, stropindu-le hainele.

În cârciumă toată lumea se adunase ciopor în jurul lor, strigând:
— Nu-i lăsați! Săriți!

Dar nu sărea nimeni, ca și când toți ar fi vrut să vadă întâi care-i mai tare? Numai Avrum, înfricoșat să nu-i prăpădească sticlele și paharele sau să-i spargă geamurile, se năpusti la dânșii cu un curaj nebănuț, nu ca să-i despartă, ci silindu-se din răsuputeri să-i împingă spre ușa de la uliță. Lampa începu să fumege mai greu, gata să se stingă în vălmășeală. Jertfind câteva smocuri din barba-i roșcovană și primind bucuros o droaie de pumni, Avrum izbuti, în cele din urmă, să-i scoată afară. După bătăuși năpădiră toți oamenii în uliță, încât în câteva clipe odaia se goli. Ovreiul, fericit c-a scăpat fără pagube, închise repede ușa și trase drugul de fier, să nu se întâmple cumva să se mai reîntoarcă mușteriii.

Rostogolindu-se în uliță, cei doi se descleștară. Ion se repezi la gardul cârciumarului, smulse un par și, mai înainte să-l poată opri cineva, croi pe George peste spinare, încât acesta căzu grămadă, gemând prelung:

— Valeu! M-a omorât tâlharul!

Gura, mustățile, barba, cămașa lui George erau vopsite de sânge, dar numai lovitura de par îl biruise. Mai bolborosi câteva sudălmi, încercând să se ridice din șanțul în care se prăvălise, durerea însă îl copleși curând, parcă i s-ar fi rupt șira spinării. Rămase încârcit în buroiunile murdare, înconjurat de unii flăcăi ce săriseră să-l ajute. Niște femei porniră să țipe, bărbații înjurau, iar copilașul lui Simion Lungu, speriat de gălăgia care se întetea mereu, scăpând sfârcul țâței din gură, începu să zbiere. Ilie Onu se căznea să rupă

un lătunoî² dintr-un gard de peste drum ca să crape capul lui Ion, urlând furios:

— Aesta-i ucigaş, oameni buni, aesta-i hoţ!

Ion era mulţumit acum şi răcorit, şi nu se mai sinchisea de nimic. Stătea sprijinit în par, ciobăneşte, privind triumfător şi ameninţător, dacă cumva ar mai îndrăzni cineva să-l supere.

Smucind la lătunoî, Ilie îşi astâmpără mânia şi apoi împreună cu alţi flăcăi luară pe braţe pe George şi-l duseră acasă, suduind care de care mai năprasnic. În urma lor mergeau o mulţime de femei înspăimântate şi câţiva copii întârziaţi pe uliţă...

Pe cer se ivise o jumătate de lună luminoasă şi rece, argintând şoseaua şi vârfurile pomilor...

9

Ceilalţi flăcăi se strânsesă în jurul lui Ion, privindu-l cu respect şi aruncându-i câte o vorbă glumeaţă prin care voiau să-i arate prietenia şi admiraţia. Ar mai fi avut poftă de petrecere, dar ȋiganii o şterseseră în vremea bătaii, iar în uşa lui Avrum zadarnic bătură, căci nu se deschise. Mai povestiră un răstimp în faţa crâşmei, pe urmă se împrăştiară, unii pe-acasă, alţii pe la drăguţe... Ion zvârli parul în grădina ovreiului şi porni spre casă, agale, mulţumit, ca după o ispravă bine făcută. Trecea pe dinaintea casei lui Vasile Baci, a treia de la cârciumă. Se opri gândindu-se să intre la Ana. Se simţea doar acum răzbunat şi mai vrednic. Dar îşi zise că fata poate nu ştie ce vitejie a săvârşit dânsul adineauri, iar să-i spună el, nu i se părea potrivit. Mai bine să afle ea de la alţii şi să-l dorească mai mult. Se uită însă lung la casa nouă, ascunsă în umbra celor trei meri bătrâni din grădiniţă, la ferestrele negre ca nişte ochi somnoroşi,

* Scândură.

la ograda largă, la grajdurile adormite, la poarta de scânduri cu stâlpi înalți, și îl cuprinse o bucurie ca și cum acum toate acestea ar fi ale lui.

În dosul porțiței Ana pândea cu inima cât un purice. Auzise larma de la Avrum și se strecurase afară, bănuind că Ion, de supărare, trebuie să fi stârnit vreo pozna. Îi tremura sufletul să nu i se întâmple ceva. Ar fi ieșit în uliță, dar îi era frică să nu scârțâie porțița și să se trezească tatăl său, care sforăia pe prispă de când îl aduseseră acasă oamenii de la horă. Văzu apoi cum îl duceau pe George și-și făcu cruce, mulțumită că cel zdrobit nu era Ion. Acum îl aștepta pe el, mișcată de mândrie și parcă simțind cum îi crește în inimă iubirea stăpânitoare, iubirea care pecetluiește soarta oamenilor. Simțirea aceasta o înfiora și în aceeași vreme îi aprindea toate tainețele sufletului... Pe urmă îl auzi apropiindu-se. Pe urmă îl văzu oprindu-se. Vru să-l cheme ca să se arunce în brațele lui vâjnoase și ocrotitoare, și totuși nu se putu clinti. Pe urmă când el nu se urni, se înfricoșă, își frânse mâinile și șopti dragăstoasă, rugătoare, cu buzele uscate și atât de încet că singură nu-și auzi glasul:

— Ionică! Ionică! Ionică!

Ion însă își reluă calea, fluierând și pășind mai apăsător. Cizmele lui bocăneau pe ulița colbuită, iar uneori potcoavele zăngăneau izbind vreo piatră...

Când ajunse aproape de casă, Ion se pomeni din urmă cu niște pași foarte grăbiți. Era Titu care alerga gâfâind. Nu avusese norocul să vadă bătaia și era nemângâiat. Se plictisise plimbându-se de colo până colo, mereu prin fața cârciumii și, în cele din urmă, ca să-i treacă mai ușor vremea, se duse până la răscrucea din celălalt capăt al satului. Acolo a auzit zgomotul încăierării. Și-a iuțit pașii cât a putut, dar până să sosească la Avrum se mulcomise tot și n-a mai găsit țipenie de om.

— Ei, ce-a fost, Ioane? întrebă dânsul frecându-și mâinile.

— Nimic, murmură flăcăul liniștit. M-am răcorit oleacă...

Mai mult nu putu smulge dintr-însul Titu, oricât îl descusu.
Se despărțiră zicându-și în același timp:

— Noapte bună!

Cocoșii porneau să vestească miezul nopții...

Capitolul II

Zvârcolirea

1

O lumină cenușie, tulbure privea pe ferestre când se trezi Glanetașu. Din depărtare se auzi un cucurigu slab, pierdut și răgușit. Peste o clipă altul, mai aproape, răspunse subțire și tăios. Pe urmă altele, din ce în ce mai apropiate și mai țănoșe, până ce o bătaie surdă din aripi, în tindă, urmată de un cântec de cocoș, poruncitor, gros, sfârșindu-se într-un cârâit vesel, cutremură toată căsuța, încât Glanetașu tresări de spaimă și-și făcu cruce.

— Bată-te Dumnezeu, cocoș nebun! murmură bătrânul mai zvârcolindu-se puțin în pat până să se dezmeticească bine. Dormi, muiere? întrebă apoi, atingând cu cotul pe Zenobia.

— Ba, răspunse femeia repede cu glasul limpede.

Tăcură amândoi, scărpinându-se și icnind bătrânește.

— Da câte ceasuri să fie, hai? căscă iar bărbatul, într-un târziu.

— Hai, scoală că-i vremea de sculat, mormăi Zenobia mai ursuză acum și urnindu-se din așternut.

— Oare? se miră Glanetașu pocnindu-și alene oasele.

— Scoală, zău, măi bărbate, până mă duc să trezesc pe Ion, că el știu că n-are să se trezească singur, c-a jucat toată ziua și a mai

stat și pe la Avrum până târziu... Scoală, scoală, să te duci la lucru, să nu ne apuce prânzul lenevind, că-i mai mare rușinea!

Bătrânul se scărpină iar în cap, în barbă, pe piept, căscă prelung cu poftă, se mai uită spre ferestre și apoi murmură întrebător:

— Oare lună-i ori ziuă?

În clipa aceea, în tindă, cocoșul răspunse mai aspru și mai poruncitor:

— Cucuriguuu!

— Apoi n-auzi că-i ziuă? făcu Zenobia care se dăduse jos din pat și-și lega zadiile, bolborosind rugăciuni.

Glanetașu se ridică întâi pe jumătate, se mai gândi și în sfârșit sări din culcuș, silindu-se să fie sprinten ca să-și alunge moleșala din ciolane.

— Aprinde lampa, zise apoi căutând el însuși chibriturile în firida hornului, dar negăsindu-le se necăji și se răsti la femeie: Da unde dracu le-ai mai pus iar?

Zenobia însă nu răspunse. Se închină larg de mai multe ori, bâiguind sfârșitul rugăciunilor și, numai după ce isprăvi, strigă la Glanetașu, furioasă:

— O, trăsni-te-ar să te trăsnească, om nebun și fără Dumnezeu, că nu mai poate omul de tine nici să-și zică ocinașele*!

Ieși trântind și blestemând. În tindă găinile se ciocăneau și cârâiau nerăbdătoare, iar când Zenobia deschise ușa spre ogradă, năvăliră afară parc-ar fi scăpat din temniță.

Femeia le aruncă câțiva pumni de porumb, afurisind mereu pe Glanetașu și numărând în gând găinile care se zbăteau să înghită cât mai repede și cât mai multe grăunțe, în vreme ce cocoșul, veșnic neîncrezător cu Zenobia și îngăduitor față de consoartele sale, apuca doar din când în când câte un bob. Găinile bătrâne se ghemuiau

* Ocinașe – rugăciuni care se spun dimineața.

sfioase când stăpâna se apropia și le căuta de ou, pe rând, spre marele necaz al cocoșului, care zbârlea creasta amenințător, se ferea călcând țațoș și cotcodăcea clocotind de indignare...

Apoi când galițele se împrăștiară, Zenobia se sui în podețul cu fân și strigă din capul scării:

— Ionică! Măi Ionică! Scoală, dragul mamei, să te duci să dobori iarba ceea, să nu ne pomenim c-o ploaie, să ne-o prăpădească!

— Bine, bine, las' că mă scol! mormăi flăcăul somnoros.

Zenobia nu-l mai cicăli. Știa bine că băiatul, când e vorba de muncă, nu se codește și nu lenevește ca Glanetașu.

Ion dormea toată vara în podul cu fân de deasupra grajdului. Astfel nu mai deștepta din somn pe bătrâni când venea el noaptea de pe ulițe, ș-apoi mai auzea mereu și pe Dumana, singura lor văcuță, ronțăind sau rumegând, sau suflând aspru pe nări, pe când alegea fânul din ogrinții ce-i puneă dânsul seara în iesle.

Își birui repede lenea somnoroasă, se târî până la gura podului și coborî în ogradă.

Satul dormea. Numai câte un cocoș întârziat mai vestea ici colo zorile. O ceață ușoară, străvezie plutea peste coperișurile țuguiate. Dealurile hotarului parcă se legănau, tremurându-și porumbiștile multe, lanurile puține de grâu și de ovăz, în vreme ce vârfurile împădurite, negre și nemișcate vegheau odihna satului, ca niște capete de uriași îngropați în pământ până-n gât.

O adiere de vânt, răcoritoare, pătrunse până-n sufletul flăcăului, alungându-i cele din urmă rămășițe de somn din oase. Își roti privirile prin ogradă, scărpinându-se în ceafă, ca și când s-ar fi gândit de ce să se apuce. Zenobia, ieșind iar din casă, se minună:

— Vai de mine, băiete, mi se pare că te-ai culcat în cămașa de sărbători?

Ion se zăpăci de părere de rău, în vreme ce bătrâna urmă mai jalnic:

— Ferfeniță ai făcut toate înfloriturile și mărgeluțele, și ai înnegrit-o de nu știu zău cum am s-o scot din boală! Ba ai mai umplut-o și de sânge... Cu cine te-ai bătut?

Flăcăul se uită cu băgare de seamă și de-abia atunci văzu că pieptul și poalele cămășii erau pătate de sânge.

— Cu George a lui Bulbuc, mormăi, drept răspuns, și intră în tindă.

Își lepădă cămașa, se îmbracă în hainele de lucru, încălță opincile și pe urmă se spală pe obraji în Pârâul Doamnei care se vărsa chiar lângă casa lor în Gârla Popii.

Era gata de drum. Zenobia îi pusese în traistă un codru de pâine de mălai, niște brânză și ceapă, toate învelite într-o pânzătură curată. Luând de sub grindă tocul și gresia, flăcăul întrebă pe Glanetașu care se tot sucea și se-nvârtea căutând cine știe ce:

— Dumneata te duci la notar la lucru?

— M-oi duce, că m-am tocmnit de alaltăieri, de când a umblat după oameni prin sat...

— Apoi bine... Numai să nu bei banii că trebuie să-i strângem. Ca mâine ai să vezi că începe să umble iar din casă în casă subprimarul cu straja după bir, adăugă Ion foarte așezat.

— Acu lasă că doar nici eu nu-s copil, făcu Glanetașu.

— Mi-ai pus de mâncare, mamă? întrebă iar flăcăul, cântărind traista.

— Ți-am pus, și la prânz oi veni și ți-oi mai aduce, răspunse Zenobia suflând din răsputeri în tăciunii din vatră care fâșăiau, afumau și nu se aprindeau deloc.

— Să vii nesmintit să întorci dumneata pologul, să nu mă mai întârzii eu și cu asta, altfel nu isprăvesc cu cositul, că delnița-i măricică, murmură Ion închinându-se și ieșind.

— Umblă sănătos!